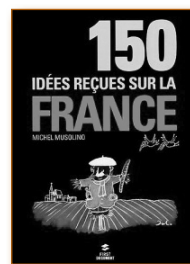

De achtkanter

*Hugo Sonnevile en Louis De Cock*¹

Michel MUSOLINO. *150 idées reçues sur la France*. – Paris, First Éditions, 2012, 22,5 x 14,5, 363 p., ISBN 978-2-7540-3240-7, € 20,18. FIRST DOCUMENT.

Over Frankrijk doen in binnen- en buitenland heel wat 'gangbare opvattingen' de ronde. Enkele worden zelfs geciteerd in de beeldrijke formuleringen waarin staatslieden en politici ze de wereld instuurden.² Het land zou model staan wat de integratie van migranten betreft; Frankrijk wordt ondermijnd door de mentaliteit van mei '68; het regime doet aan een 'republikeinse monarchie' denken; politici zijn meesters in de verleidingskunst. Naast het staatsbestel is de samenleving het domein dat de meeste gemeenplaatsen genereert. Frankrijk is niet of althans veel minder geconfronteerd met vergrijzing en dalende geboortecijfers; Fransen zetten graag een grote mond op; het lerarencorps ziet het niet meer zitten...

Ook over de economie en het bedrijfsleven hebben velen hun unanieme zegje. Onze zuiderburen stappen vroeg uit de arbeidsmarkt; hun overheidsschuld swingt de pan uit; de Fransen zijn de zwaarst belaste Europeanen en toch sparen ze recordbedragen.

Enkele rotsvaste overtuigingen slaan op cultuur en omgangsvormen. Fransen zijn galant; ze zijn *dummies* als het op spelling aankomt; Frankrijk speelt een prominente rol in de christelijke wereld en... het is een land van toofilosofen.

Tot zover een greep uit de honderdvijftig 'idées reçues' die de auteur, docent economie, kritisch doorlicht. Michel Musolino geeft blijk van een grote en veelzijdige belesenheid en heeft een brede kijk op het verleden en de actualiteit zodat hij wijdverspreide 'waarheden' met een degelijke argumentatie kan weerleggen, bijstellen, bevestigen of nuanceren. Gangbare opvattingen weerspiegelen soms vroegere, intussen achterhaalde toestanden of hangen een door vaderlandsliefde ingegeven ideaalbeeld op. De auteur verstaat de kunst om voor Franse lezers minder vleiende besluiten te verpakken in een luimig, onderhoudend discours dat de scherpe kantjes van de boodschap vlotjes gladstrijkt.

Jean LEFRANC. *La philosophie en France au XIXe siècle*. – Paris, L'Harmattan, 2011, 21,5 x 13,5, 127 p., ISBN 978-2-296-54630-1, € 13. COMMENTAIRES PHILOSOPHIQUES.

De oorspronkelijke editie uit 1998 van Jean Lefrancs gedrongen en toch leesbaar historisch overzicht van de Franse filosofie van de negentiende eeuw was vrij snel uitverkocht. Een andere uitgever nam het werk in

¹ Louis De Cock nam de recensie van *Evrard d'Ethé* voor zijn rekening. De andere recensies zijn van de hand van Hugo Sonnevile.

² Met "La politique de la France ne se fait pas à la corbeille" (p. 14) bedoelde de Gaulle dat de financiële markten geen vat hebben op het regeringsbeleid in Frankrijk.

zijn fonds op onder de vorm van een fotomechanische herdruk (met enkele zichtbare handgeschreven detailcorrecties), wat goed uitkomt voor een nieuwe lichte lezers met belangstelling voor het Franse geestesleven in een eeuw die van de ene omwenteling in de andere rolde en waarin waarden en waarheden meer dan ooit in vraag gesteld werden.

Het kennistheoretische debat lag aanvankelijk in het verlengde van de laat achttiende-eeuwse sensualisten en verlegde zich nadien naar het internationale forum waar Immanuel Kant scherpe krijtlijnen had getrokken. Naast dit academische domein was er de reflectie over de maatschappelijke orde, die de publieke opinie publiek beroerde, temeer omdat de revolutie van de voorgaande eeuw de kaarten krachtig door elkaar had geschud. Op dit vlak blijkt de negentiende eeuw een periode van forse tegenstellingen, met verdedigers van resoluut egalitaire systemen en met voorstanders van een terugkeer naar de oude gelaagde klassenmaatschappij. Het antagonisme tussen wetenschappelijk gefundeerd positivisme en religieus denken met transcendente gerichtheid inspireerde geschriften met een langdurige impact.

J. Lefrancs synthese nodigt uit om in een kort tijdsbestek kennis te maken met het vaak omvangrijke oeuvre van denkers³ die een plaats innemen in het literaire landschap. Op het einde van het boek staat een korte bibliografie en een alfabetische lijst van de besproken filosofen.

Cécile ERNST. *Bonjour madame, merci monsieur. L'urgence de savoir vivre ensemble.* – Paris, Jean-Claude Lattès, 2011, 20,5 x 13, 192 p., ISBN 978-2-7096-3666-7, € 14,20.

De recente campagne van de Parijse openbare vervoersmaatschappij tegen allerlei vormen van *incivilité* bewijst dat Cécile Ernst een reëel pijnpunt behandelt. De auteur, lerares so, stelt vast dat grof gedrag trendy wordt, wat haar als rechtgeaarde Franse des te meer ergert omdat *urbanité*, *savoir-vivre* en zelfs *étiquette* lange tijd als nationale eigenschappen golden. Haar nieuwe boek belicht mogelijke oorzaken van de teloorgang, wijst op verrijkende gevolgen en stelt ten slotte enkele oplossingen voor. Opbouw en afbraak: zo zou je het verhaal van *civilité* en *savoir-vivre* kunnen samenvatten. Naast het oude ongeschreven maatschappelijke pact, waardoor onderdanen de bescherming van de heer(ser) – en nadien van de staat – genoten en waarop een relatieve veiligheid stoelde, ontwikkelde zich in de moderne tijd een gedragscode waarmee beter gesitueerden zich als een hogere maatschappelijke klasse profileerden. De wufte hofetiquette onder het ancien régime vormde er de meest uitgewerkte versie van. In de historische context van de late achttiende eeuw begonnen groepen zich tegen de aristocraten en hun maniertjes af te zetten. Nadat de revolutionaire storm al lang uitgeraasd was, werd wellevendheid opnieuw als waardevol ervaren. Scholieren werd bijgebracht dat *savoir-vivre* in combinatie met een degelijke opleiding hen hoger op de sociale ladder plaatste. Dat ideaal hield zowat een eeuw stand, tot de jaren zestig van de vorige eeuw, toen een egalitaire stormvloed het in diskrediet bracht en de proteststrategie van mei '68 spontaniteit, ongeremde vrijheid en gelijkheid claimde.

³ Bijv. Joseph de Maistre, Volney, B. Constant, Fourier, Ballanche, Lamennais, Théodore Jouffroy, Comte, Renan, Taine en Bergson.

Sindsdien is het hek van de dam: tolerantie is de dekmantel geworden voor onbeleefdheid, asociaal gedrag en andere 'jeugdzonden'.

Als gevolg van de toenemende laksheid ontstaat er een gevoel van straffeloosheid en krijgt het recht van de sterkste weer voet aan de grond. De slachtoffers van de daling van de eisen in het basis- en voortgezet onderwijs zijn de jongeren zelf, voor wie hogere studies te 'hoog' gegrepen zijn. Met of zonder diploma blijken ze vaak niet opgewassen tegen de eisen van het beroepsleven, o.a. door een gebrek aan sociale vaardigheden. Cécile Ernst put hoop uit enquêtegegevens waaruit blijkt dat een zwijgende meerderheid de geschetste afgang betreurt. Volgens haar is de tijd rijp voor een publiek debat waarin de verzuchtingen van velen de basis kunnen vormen voor een consensus over wat zij 'les contenus du savoir-vivre' noemt. De grootste rol in dat proces is weggelegd voor ouders, onmiddellijk gevolgd door de school. Klare afspraken incl. beteugeling bij het niet nakomen ervan leiden tot positieve resultaten, wat de invoering van het rijbewijs met punten overtuigend aantoont.

Kris BUYSE, Nicole DELBECQUE, Dirk SPEELMAN. *Trampas y pistas para la expresión escrita de los neerlandófonos*. – Averbode, Uitgeverij Averbode/[Madrid], Edelsa, 2009, 27 x 19, 125 p., ISBN 978-90-317-2777-3, € 24,50 (set boek en bijbehorende correctiesleutel *Respuestas correctas*, *ibid.*, [2009], 27 x 19, 40 p., ISBN 978-90-317-2851-0).

Het Leuvense auteurstrio bezorgde een volledig in het Spaans geredigeerd werkinstrument dat leerlingen en studenten leert de meest voorkomende problemen en fouten te vermijden. In de opeenvolgende hoofdstukken van het boek worden de belangrijkste principes en spraakkunstonderdelen waar Nederlandstaligen mee worstelen en waar ze geregeld over struikelen, op een rij gezet en toegelicht; binnen dat kader volgt meteen gevarieerd oefenmateriaal voor training en/of zelfevaluatie. De oplossingen van de oefeningen incl. summiere toelichtingen zijn in de standaard bijgeleverde correctiesleutel ondergebracht. Kopiers van de boekenset beschikken over een toegangscode tot een ruimer aanbod gelijkwaardige oefeningen – eveneens met correctiesleutel en aanklikbare feed-back – op de website www.averbode.com/trampasypistas. Vele opdrachten in het boek en op de website zijn ingepast in een authentieke vrij uitvoerige context zodat de vragen tegelijk begripstoetsen zijn. *Trampas y pistas* wordt ingeleid door een presentatie van een begeleidingstraject in tien stappen dat de auteurs naar aanleiding van het project ElektraRed (Associatie KU Leuven) creëerden om studenten Spaans te coachen bij het leren schrijven van teksten. De opzet is om het doelpubliek blijvend inzicht te geven in de oorzaak van eerder gemaakte fouten en veel voorkomende uitschuivers bij het schrijven definitief te bannen.

José María NAVARRO, Axel J. NAVARRO RAMIL. *Thematische woordenschat Spaans*. Nieuwe editie. Nederlandse bewerking: Emma van Kampen, Nynke Scholtens. Redactie: Yonina Pullens. – Amsterdam/Antwerpen, Intertaal, 2011, 21 x 14,5, 436 p. + een mp3 cd, ISBN 978-94-6030-259-6, € 27,95.

Negen jaar na de publicatie van de tweede uitgave van *Thematische woordenschat Spaans*⁴ bewerkten de auteurs het leermiddel. De grootste verschillen met de vorige versie zijn de omvang van het corpus, dat van ca. 5 700 tot ca. 6 000 trefwoorden toenam, de inlassing van een praktijkgericht hoofdstuk 'mondelijke communicatie' en de toevoeging van een mp3-cd die in honderdenelf tracks de uitspraak van alle trefwoorden en voorbeeldzinnen geeft. Voorts slaan een aantal nieuwe trefwoorden op evoluties in de samenleving (bijv. relatietypes) en recente technologische toepassingen.

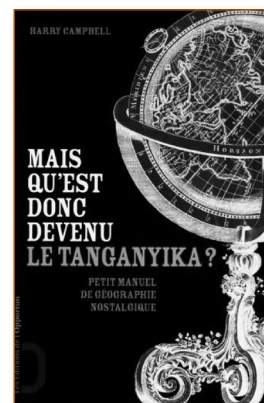
De overzichten van valse vrienden en de verdeling van het corpus in basis- en vervolgwoorde-schat werden behouden, met een frequentere afwisseling van beide niveaus, waardoor het lexicon dankzij kleinere 'blokken' meer uitnodigend oogt. Voorts werden verschillende trefwoorden verplaatst om ze op verwante woorden te laten volgen, zodat ze in één moeite samen kunnen worden geassimileerd. De Spaans-Amerikaanse termen, die in de vorige edities een apart hoofdstuk vormden, zijn nu over het hele leermiddel verspreid en ondergebracht in de thematische rubriek waar ze thuishoren. De woorden uit het Europese Spaans en hun Latijns-Amerikaanse pendanten staan uiteraard samen, met de opgave (*Am* cq. *Esp*) van hun respectieve areaal.

Het geactualiseerde en bijgewerkte leermiddel is uiterst geschikt voor een grondige studie van het hedendaagse Spaanse lexicon.

Harry CAMPBELL. *Mais qu'est donc devenu le Tanganyika ? Les noms de lieux abandonnés par l'Histoire*. Traduit de l'anglais par Mickey Gaboriaud. – Paris, Les Éditions de l'Opportun, [2011], 18 x 12, 189 p., ISBN 978-2-36075-030-6, € 14,90.

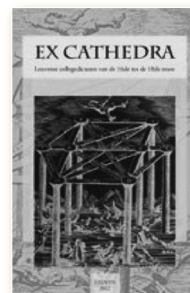
Het 'petit manuel de géographie nostalgique', zoals een toegevoegde covertitel het boek typeert, brengt het verhaal van heel wat land- en plaatsnamen die in onbruik raakten of die door een zwenking in de politiek van de kaart geveegd werden en meteen door een nieuwe benaming vervangen werden. In vele gevallen gaat het om overzeese gebieden en plaatsen met een koloniaal verleden dat zo snel mogelijk uit het geheugen diende gewist te worden. Voorts zijn er talrijke toponiemen uit het Sovjettijdperk met ideologische verwijzingen waar men zo snel mogelijk afstand wilde van nemen. De drang naar verandering blijft hoogtij vieren, zoals recente naamwisselingen (Mumbai) aantonen.

Naast namen die maar kort officieel bestonden (Biafra), zijn er benamingen zoals Halikarnassos en Königsbergen die eeuwen standhielden. De veertig hoofdstukken van het boek behandelen een veelvoud van naamsveranderingen en zelfs verdampingen (Illyrië). De auteur rijgt vele episodens aan elkaar in de diverse onderdelen van het boek die samen een vlot geschreven en – hier een puik vertaalde – toponymische wereldreis vormen. In de twee registers achterin kan de lezer kiezen met welke personen en op welke plaats hij in het verhaal stapt.

⁴ V. de bespreking in dit tijdschrift, 28ste jg., 2003, nr. 3, p. 68.

Ex Cathedra. Leuvense collegedictaten van de 16de tot de 18de eeuw. Onder redactie van Geert VANPAEMEL, Katharina SMEYERS, An SMETS en Diewer van der MEIJDEN. Publicatie bij de tentoonstelling *Ex Cathedra: het leren zoals het was* in de Universiteitsbibliotheek van de KU Leuven, van 2 april tot 31 augustus 2012. – Leuven, Universiteitsbibliotheek, 2012, 24 x 16,5, 343 p., ill., ISBN 978-90-806-9475-0, € 20.

De tentoonstelling *Ex Cathedra* en de gelijknamige publicatie brengen de Leuvense collegedictaten uit de periode van 1513 tot 1797 onder de aandacht. De twaalf in het boek gebundelde studies, aangevuld met overzichten en inventarissen, vormen een indringende behandeling van het nauwelijks ontsloten onderdeel van het academische erfgoed.

De circa honderdvijftig bewaarde collegedictaten zijn – 's avonds netjes overgeschreven – notities van studenten voor vakken uit het toenmalige curriculum. Tussen de nadien ingebonden katernen werden vaak door drukkers te koop aangeboden gravures ingelast, wat de materie aanschouwelijk maakte. Studenten lieten hun inspiratie of hun fantasie wel eens de vrije loop door tekeningen of gedichten, zelfs drinkliederen, toe te voegen. Frontispices en versierde initialen bezorgden dictaten de allure van waardevolle codices.

De benaming dictaten verwijst naar de toen gebruikelijke doceerwijze: professoren lazen en verklaarden, in het Latijn, op dicteersnelheid traktaten van gezaghebbende voornamelijk antieke auteurs. Gehechtheid aan tradities kon niet beletten dat nieuwe inzichten en experimenteel onderzoek hun intrede deden.

In de dictaten zijn geregeld na of tussen de notities passages opgenomen die niets met leerinhouden te maken hebben. De hedendaagse lezer vindt er informatie over de ontspanning van de toen exclusief uit jongheren bestaande studentenpopulatie. Inwonende studenten hadden een heel beperkte vrijheid en werden daarenboven in de gaten gehouden door 'subregenten'; de dictaten werden nagezien door censoren en, waar nodig, werden ongepaste toevoegingen van afkeurende commentaar voorzien. Een deel van de studenten was gehuisvest in een van de vier toenmalige colleges. Het groepsgevoel bij bewoners van een locatie stimuleerde de competitiegeest tussen de colleges, die elk jaar met elkaar rivaliseerden om de primus in hun rangen te hebben en hem tijdens uitbundige festiviteiten in de bloemetjes te zetten.

De alumni uit het ancien régime zullen nooit vermoed hebben dat hun notities enkele eeuwen later licht zouden werpen op de toenmalige studieroutine en op studentikoze praktijken van toen om die routine te doorbreken en even te vergeten.

Ludovic DISPAUX. *Evrard d'Ethe.* – Paris, Editions Praelego, 2012, 196 p., ISBN 978-2-8131-0200-3, € 17.

Ethe is een klein dorpje in Belgisch Lotharingen (*la Gaume*), in de buurt van Virton. De heerlijkheid werd vroeger door een imposant kasteel van de familie Cugnon gedomineerd. Ludovic Dispaux (pseudoniem van Jean-Louis Cugnon, een verre nazaat) brengt een episode van de streekgeschiedenis opnieuw tot leven in de roman *Evrard d'Ethe*.

Het is geen hedendaagse roman over een historische figuur geworden, wel een kroniek waarin realiteit en fictie met elkaar verweven zijn. Het hoofdpersonage is de kasteelheer

Evrard (1500-1565), die midden in de woelige zestiende eeuw stond met als achtergrond het aanslepende conflict tussen Keizer Karel en Frans I, de opkomst van de reformatie en de algemene onveiligheid door rondtrekkende roversbenden.

De auteur roept de tijdsgeest op door aangepast taalgebruik: archaische vormen als *occire, ouïr, françois, bailler, maint, moult, ce jourd'hui, après-midy, itou...* zijn dan ook schering en inslag. Het was een huzarenstukje om dit consequent het hele boek door vol te houden, al vermoeden we dat het jarenlange contact met archiefteksten Ludovic Dispaux zodanig in de zestiende eeuw heeft ondergedompeld dat hij 'spontaan' in die trant is gaan denken en schrijven. Het levert leuke hoofdstukken op over het dagelijks leven (eten en drinken, kledij), het rechtswezen (Evrard was o.a. provoost). Interessant is ook de passage van de jonge Evrard in een diplomatieke missie aan het hof van landvoogdes Margareta van Oostenrijk te Mechelen, maar ook hier lopen realiteit (de beschrijving van het paleis) en fictie (bv. in een dialoog tussen een wel erg spontane Evrard en de landvoogdes) naadloos in elkaar over.